

Žena v borbi in obnovi

Glasilo Antifašistične slovensko-italijanske ženske zveze za Vzhodno primorsko okrožje

Leto L ★ št. 2.

Ajdovščina, 16. marca 1946

Junaške žene v con A

Dne 7. marca so se zbrale v Trstu žene iz vse cone A od Bovca in Gorice, preko Tržiča in Trsta vse do Pulja. Kot je bil kongres na Reki manifestativnega značaja, tako je bila konferenca v Trstu delovna. Žene so se zbrale, da tu skupno pregledajo svoje delo in uspehe in da si zadajo v teh odločilnih trenutkih nove naloge. V sestrski povezanosti so Slovenke, Italijanke in Hrvatice ugotavljale, da imajo vzgojo otrok še vedno v rokah fašističnih elementi in da je bilo prepovedano govoriti v šolah o Titu in naši borbi. Proti temu so tovarišice vložile pismen protest.

Najgloblji vtis so zapustile pri vseh navzočih besede tov. Filippi Francesche iz Trsta, ki je dejala: »Vsi oni, ki govorijo, da so Slovenci proti Italijanom, delajo to zlonamerno, ker hočejo vnesti med oba naroda razdor. Mi Italijani, protifašisti, ki se že več časa borimo skupno s Slovenci, vemo da se bore Slovenci samo proti fašistom, pa najsi bodo to Slovenci ali Italijani. Reakcija nas ne bo prevarila z besedami, ne z obljubami. Borili se bomo do končne zmage demokratičnih sil! Borili smo se s poštenimi narodi in s temi hočemo živeti v miru in svobodi! Ob zaključku je poudarila, da bodo rešeni vsi problemi tržaškega delovnega ljudstva edinole s priključitvijo Trsta k Jugoslaviji!«

Vso diskusijo je prevevala nepremagljiva volja: »Hočemo k Titovi Jugoslaviji, hočemo postati VII. federativna enota FLRJ! Ponovno so žene izjavljale svojo pripravljenost na najtežje žrtve in najtežje napore, samo da dosežemo svoje s krvjo zapisane pravice!

Le nekoliko ur po tej konferenci so junaske žene Trsta sprovedle svoje izjave v meso in kri.

Ponovni so bili primeri, da so »čerini« ovirali naše žene, ko so hotele na svojih domovih izobesiti zastave. Dve tovarišici iz Škedenja, ki sta potegnili čez cesto vrvco in na njo obesili zastave, sta se le s težavo rešili pred aretacijo. Višek pa je dosegel teror dne 10. marca popoldan. Takrat se je pripeljal v Škedenj jeep z dvema angleškima vojaškima policistima. Ustavila sta se pred cerkvijo in motrila zastavo z zvezdo, ki je visela na zvoniku. Čez nekaj časa sta se spet odpeljala. Čez kake pol ure sta se vrnila s še enim jeepom, s tremi člani civilne policije in nekim civilno oblečenim moškim, ki je držal v roki brzostrelko. Sledila sta jim dva kamiona civilne policije z brzostrelkami. Ustavili so se pred cerkvijo. Takoj se je zbrala velika mno-



Na kraju zločina v Škedenju, kjer je civilna policija izvršila množični umor, katerega žrtev je postala tudi žena, mati treh otrok.

žica ljudi, da bi branila svojo zastavo. S posebnim junaštvom so se za simbol naše svobode zavzele tovarišice. Eden izmed policistov je dal strel v zrak. Kot da je bil to signal, so začeli streljati trije drugi policisti v množico. Že prvi strelji so ubili članico sektorskega odbora v Škedenju tov. Genso Giovanni, mater treh otrok! Njej je sledil v smrt tov. Giorgio Bonifaccio. Ranjenih je bilo 24 oseb, med njimi 7 tovarišic, ki so najbolj ogorčeno branile zastavo. Med ranjenci so bili tudi otroci. Vsi navzoči so se globoko presunjeni poklonili junaški žrtvi žene, ki je morala dati svoje življenje, ker je branila simbol naše borbe in svobode, našo zastavo, in to danes, skoraj leto dni po zmagi nad fašisti! Junaško ženo so pokrili s slovensko zastavo. Med navzočimi že-

nami pa je šla od srca do srca neizgovorjena prisega: »Maščevali bomo Tebe, mati štirih otrok, Tebe tovariš, ki si padel kot žrtev fašizma in vas nedolžne otročiče, ki ste ostali brez matere s tem, da se bomo do kraja borili za svoje pravice in ne bomo klonili pred nobeno žrtvijo. Vaša žrtev nam bo dala moč! Vsa cona A je odgovorila na zločin v Škedenju s splošno stavko. Na tisoče in tisoče žena iz vse cone A je v zadnjih dneh demonstriralo in zahtevalo odstranitev civilne policije. Ves Trst je poplavilo moreje zastav in na tisoče letakov po tržaških ulicah je izražalo zahtevo ljudstva po razpustu civilne policije. Žene so vse do zadnje po vsej Jul. Krajini podpisovale resolucije, s katerimi zahtevajo razpust civilne policije. Pogreba žrtev v Škedenju se je udele-

žilo nad 150 tisoč ljudi iz vse Julijske Krajine. Ogromna valujoča reka ljudstva je predstavljala eno samo manifestacijo za priključitev k Jugoslaviji in obenem demonstracijo proti fašističnim nasiljem.

V zadnjih dneh so tudi druge žene iz Škedenja in Trsta pokazale mnogo junaštva. Pogosti so primeri, da so se neoborožene žene borile zaradi zastave z oboroženim civilnim policistom. Policaj Grazioso je vihtel nad ženo gostilničarja Medizza pendrek in jo s tem prisilil, da je snela zastavo. V drugi hiši so trije policaji prav tako prisili vratarico, da je snela zastavo. Strgali so ji zastavo iz rok in odšli z njo. V ulici Luiggi Rize št. 6 so člani civilne policije nasilno iztrgali hišnici zastavo in jo odnesli. V Via Cologna je član civilne policije ranil v glavo gostilničarko, ki ni pustila, da bi snel z njenega lokala zastavo in jo odnesel. Ker so branile zastavo, so bile aretirane tov. Marsich Ida, Marsich Lucia, Anica Trošt in dijakinja Ferjančič Neva. Policist je udaril s pestjo v lice tov. Touh Vero in jo odpeljal v Coroneo.

Žene Vzhodno-primorskega okrožja Trstu

Zločini v Škedenju in v Trstu, kakor tudi po ostalih predelih cone A so izzvali med našimi ženami val ogorčenja. Povsod se udeležujejo demonstracij proti zločinskemu početju civilne policije in jih tudi same organizirajo. V naših ženah se je zbudila spet tista borbenost kot v časih najtežje oborožene borbe. Kot žene v coni A, smo tudi mi pripravljene žrtvovati vse za naš končni cilj, popolni zlom fašizma. V noči od 12. do 13. marca so žene iz vseh vasi navdušeno darovale za naš junaški Trst. Kdo bo spal, ko kliče Trst! To je najmanj, kar moremo narediti, da pomagamo našim borcem za pravice J. K. s hrano.

Kdo bo popisal vse naše žene, ki so to noč nabirale darove. Navedle bomo lahko samo drobec.

Žene v Ilirski Bistrici so tekom dveh ur nabrale 212,40 kg moke, 196 jajc, 189 kg krompirja, 1.000 kg fižola, 43 kg graha, 1,25 kg masti, 1 salamo, 6 hlebov sira, 23 mesnih konzerv, 40 paketov Rdečega križa, 640 cigaret in 17.365 lir.

Tovarišica Slavec Francka, vdova padlega partizana, s tremi otroci, ki se preživlja samo z delom svojih rok, je darovala 8 kg krompirja, 30 dkg masti, 2 kg fižola in 1 jajce. — Tovarišica Koren Marija, mati 6 otrok je darovala celoten paket RK.

V Podgradu je stara ženica, mati treh partizanov, ki živi v veliki revščini, darovala za stavkujoče 30 kg krompirja, medtem ko je žena špekulanta Bavdeža dala samo 5 kg krompirja. Žena delavca Grka, ki živi samo od živilskih nakaznic je darovala 10 kg moke.

V Postojni je sedemdesetletna tovarišica Mrak vstala ponoči in prinesla 15 kg krompirja: »Otroci so mi prišli povedat, da zbirate za Trst, pa sem takoj vstala. Mnogo nisem prinesla, ker nimam, a kar imam dam rada za naše junake, ki se bore za Trst in za nas vse.«

Ko so žene iz okraja Hrpelje-Kozina, ki so bile zbrane na demonstraciji, slišale, da je treba pomagati Trstu, so izjavile: »Žuljave noge imamo, ker smo hodile mnogo ur daleč, vendar danes ne bo nobena izmed nas spala, dokler ne bo šla hrana v Trst. In res so šli iz

Znan je primer naših junaških žena v Greti. Dne 10. marca okrog 11. ure so prišli na Greto trije člani civilne policije in hoteli sneti z zasebnih hiš zastave. Prebivalci so se takoj zbrali in protestirali. Policisti so dvakrat ustrelili z brzostrelkami proti množici, vendar na srečo ni bil nihče ranjen. Barbarski postopek je izzval med navzočimi val ogorčenja. Žene so navalile na policiste in jih preteple. Policisti so začeli prositi: »Mi nismo krivi, mi smo samo poslani.« Eden izmed njih je zbežal in se skril v cerkev.

Kot se žene iz cone A junaško borijo za svojo zastavo, tako se tudi sedaj bore zaradi krivične ukinitve slovenskih šol.

Junaštvo naših žena je zraslo iz dolgoletnega trpljenja, iz dolgoletne borbe naših žena proti fašizmu, ki so nam požigali domove, zapirali nas in naše družine, nas ubijali in nam zastrupljali naše otroke s fašističnim duhom. Junaštvo žena je vzkliklo iz nepremagljive volje: Do kraja uničiti fašizem ali umreti. Zato nas ne bo nihče premagal. Borile se bomo do dokončne priključitve k Titovi Jugoslaviji!

tega okraja prvi kamioni natovorjeni z živili že ob 6.30 zjutraj v Trst.

V Branici je izjavila žena, vdova po partizanu: »Vse so mi požgali, moža so mi ubili. Zato bom pa dala vse kar morem za naše junake, ki še danes trpijo pod fašizmom in se bore proti njemu!«

Nešteto je primerov žena, ki so se izkazale v pomoči našim junakom in žrtvam fašističnih zločincev v Trstu in Škedenju. Nabiralna akcija še ni končana in bo trajala vse dotlej, dokler ne bo dala vsaka svoj prispevek za borbo. V nekaterih vaseh so izjavile žene, da bodo darovale še in še, dokler ne bo vsa Julijska Krajina priključena Titovi Jugoslaviji.

Svojih domov ne krasimo samo zaradi mednarodne zavezniške komisije, ampak tudi zato, da se okrašeni pripravljamo na priključitev k Jugoslaviji

S temi besedami je zaključila svoj govor na proslavi 8. marca tov. tajnica iz Črnič. Mnogo globine je v teh preprostih besedah! Naši domovi in naše vasi morajo biti danes verna slika primorske Slovenke! Pričati morajo o vsej njeni borbenosti in njenem sovražstvu do fašizma, pokazati morajo pa tudi vso njeno ljubezen do domovine in naroda in vso požrtvovalnost, ki izvira iz te ljubezni!

V dolgih 25 letih trpljenja pod fašizmom smo si nešteto krat slikale tisti dan, ko bomo priključene k Jugoslaviji. V duhu smo zle okrašene domove in morje zastav. Iz tihe želje in sanj mnogih let pa je s priključitvijo žene v narodno osvobodilno borbo zrastle borbenost, nepremagljivo junaštvo in požrtvovalnost primorske žene, ki je žrtvovala mnogo; čestokrat tudi najdražje, samo da uresniči sanje dolgih 25 let suženjstva. Nešteto je primerov naših bork, ki so žrtvovala svoja življenja za resnično svobodo Slovenskega Primorja v okviru matere Jugoslavije. Kot svetel primer junaštva in požrtvovalnosti nam je mati 3 otrok iz Škedenja, ki je žrtvovala svoje življenje za simbol svobode, za našo zastavo! V našem imenu in v imenu vseh padlih junakinj moramo okrasiti svoje domove ne le zato, ker hočemo dokazati zavezniški komisiji svojo upravičeno zahtevo, ampak tudi za-

Žene iz Škocjana, Matauna in Betanj so poslale stavkujočim v Trstu sledeče pismo:

Z vami smo tudi me žene, slovenske matere, katerih sinovi so dali svoje življenje za svobodo, prav tako kot so ga dale žrtve v Škedenju. Naša srca so še boleča zaradi izgube najdražjih, vendar je ta izguba zbudila v nas še večjo pripravljenost do žrtv in še močnejšo zahtevo po pravični razmejitvi. Me žene smo z vami, junaki Trsta! S stisnjenimi pestmi vas krepimo, borci rdeče zvezde! Naša pot je pravilna in vodi v zmago!

Vztrajajte v Trstu! Vam bo šla največja zasluga za osvoboditev Trsta!

Žene iz Škocjana, Matauna in Betanja

★

Žene iz Ilirske Bistrice so poslale sledečo resolucijo:

Medzavezniški komisiji v Trstu!

V dneh, ko ste tukaj v naši J. K., da odločate o pravilni razmejitvi, vas tudi me žene iz Ilirske Bistrice pozdravljamo!

Prepričani smo, da boste pravilno razumeli zahteve našega ljudstva, ki se je skozi ves čas borilo proti fašističnemu nasilju ter si s krvjo in žrtvami začrtalo svoje meje.

Zato danes odločno protestiramo proti nasilju in zločinom, ki ga danes vrši civilna policija nad našim prebivalstvom cone A in zahtevamo odstranitev vseh fašistov, ki so danes še nameščeni, predvsem razpust civilne policije; ker bomo le tako lahko preprečili zločinska dejanja, ki si jih ti izmečki upajo še vršiti.

Prav tako zahtevamo tudi, da se ukine prepoved slovenskih šol, katero so izzvali fašistični elementi!

Le z odstranitvijo fašističnih izmečkov bo zagotovljen mir, za katerega smo toliko žrtvovali.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Žene Ilirske Bistrice.

to, da se naše vasi, ki so pokazale toliko junaštva in požrtvovalnosti, okrašene kot neveste pripravijo na svoj veliki dan — na priključitev k Jugoslaviji.

Tovarišice iz Črnič so stoodstotno pomagale pri krasitvi svojih domov in pri graditvi slavoloka, ki je ponos Črnič.

Žene iz Črnič se zavedajo, da bodo lahko le s popolno enotnostjo pospešile naše delo in s tem našo dokončno zmago. Med njimi ni preprirov. Predvsem pa so nam Črniče zgled, kako morajo delati složno vse organizacije v vasi, če hočejo doseči uspehe. Redki so sestanki, na katerih se zberejo samo žene ali samo mladina. Čim se postavi pred vas naroda, skličejo vse organizacije na posvet in skupno se pogovorijo, kako bodo nalogo rešili in kako si bodo razdelili delo.

Žene iz Črnič so za časa borbe mnogo pomagale naši vojski. In tudi danes so še tesno povezane z vojsko, ki nam je priborila zmago, in ki je garancija, da naše žrtve niso bile zaman! Pred kratkim so šle delegatke iz Črnič v idrijsko bolnico obiskat naše borce. Za ta obisk so jim pripravile 8 kg finega peciva, 112 jajc, 2 in tričetrt litra žganja in 2 para klobas. Vračale so se bogato nagrajene od zahvale borcev, ki so žrtvovali svoje zdravje za svobodo Primorske!

Bile smo v Beogradu

Dne 24. in 25. februarja je bilo plenarno zasedanje Glavnega odbora AFŽ v Beogradu. Prišle so zastopnice Hrvatske, Kosova in Metohije, Črne gore in Slovenije, prišle so zastopnice Slovenskega Primorja in Trsta, prišle so kmetice iz Bosne v slikovitih narodnih nošah, prišla je zdravnica iz Skoplja, prišle so delavke iz beograjskih tovarn. Zbrale so se na delovnem sestanku, da podajo obračun dela, ki ga je do sedaj opravila AFŽ organizacija, kot ena glavnih množičnih organizacij ljudske fronte. Prišle so, da podajo obračun dela in nove smernice za dobo po največjem mejniku naše zgodovine, po slavnostnem sprejetju ustave Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Delegacija iz Slovenskega Primorja se je udeležila plenarnega zasedanja, da izpove še enkrat odločno in trdno voljo vseh ženskih množic tako Trsta in Gorice, Vipave in Pregarj, Materij in Cola pri priključitvi Trsta, Gorice in celotne Julijske krajine k materi Jugoslaviji. Z občudovanjem smo zrle na obračun dela, ki ga je podala AFŽ organizacija, na razvoj ljudskih množic, ki je prav v Jugoslaviji v ogromni meri prekosil napore po zadnji vojni prizadetih narodov. Opozorile smo jih na trdno odločnost vseh žena Primorske, kakor tudi vseh demokratičnih Italijanov in Slovencev in Hrvatov, da nočemo priznavati demarkacijske črte, da nočemo Wilsonove črte, da nočemo internacionalnega Trsta, da hočemo samo eno in to, kar so hoteli že naši pradedje skozi stoletja, da hočemo nedeljivo Primorsko, da hočemo biti eno z materjo Jugoslavijo.

Zastopnice vseh federalnih enot Jugoslavije so zatrdile brezpogojno pomoč, ki nam jo bodo nudile žene Jugoslavije za naše pravične zahteve.

Delegatka Črne gore je izjavila, da ne mine sestanek Črnogork in Črnogorcev, da se ne bi zanimali za vprašanje Trsta in naše Julijske krajine. Žene iz Bosne in Srbije zagotavljajo na vsakem koraku, da je vprašanje Trsta in Julijske krajine obenem tudi njihovo vprašanje.

Danes, ko bijemo zadnji boj za dosego zmage naše narodno osvobodilne borbe, danes, ko civilna policija strelja na tržaške delavce in nameščence, danes, ko zapira civilna policija borbe za demokracijo, za Jugoslavijo, se moramo zavedati, da nismo same, da so z nami tudi nepismene žene Metohije, da so z nami kmetice iz bogatih banatskih polj, da so z nami Hrvatice iz kršne Like, da je z nami sleherna žena tudi najbolj zapuščene vasi Jugoslavije.

Ker pa je bila plenarna seja izrazito delovna seja, so bili sprejeti sklepi, ki veljajo v celoti prav za našo AFŽ organizacijo zone B. Izvesti moramo trdno organizacijsko povezanost med okrajnim odborom AFŽ in okrajnimi odbori. Na drugi strani pa se mora izvesti tudi čim prej organizacijska povezanost med okrajnim tajništvom in vaškimi tajništvom.

Poleg tega se kaže glavna naša napaka v tem, da vežemo premalo načrtno politično delo z delom na gospodarski obnovi, ki je posebno po naših vaseh, ki so mnogo prestale za časa borbe, nujno potrebna. Te velike naloge, ki stojijo pred nami, bomo me žene lahko rešile samo v tesni povezanosti z vsemi množičnimi organizacijami.

Zavedati se moramo, da je naša žena za časa borbe delala čudeže tako na fronti kot v zaledju; zavedati se moramo, da so prav danes žene Trsta, Gorice, Milj in Tržiča prve, ki branijo našo zastavo, ki se bore odločno in nepopustljivo za ukinitev civilne policije.

Danes stoji pred ženskimi množicami zone B vprašanje, podpreti čim prej in čim bolj uspešno borbo našega ljudstva v zoni A, borbo proti civilni policiji, borbo za demokratične pravice, za dokončno rešitev našega vprašanja.

Praznovale smo 8. marec

Žene Slovenskega Primorja smo prvič praznovale 8. marec po tolikih letih največjašnih borb, kolikor jih pozna slovenska zgodovina. Praznovale smo ga prav tisti dan, ko je prišla v Trst mednarodna razmejitvena komisija, da po dejstvih presodi etnografsko mejo in da na podlagi proučitve stavi predlog za mirovna pogajanja med Jugoslavijo in Italijo.

Vse ljudske množice so sprejele prihod razmejitvene komisije z velikim veseljem. S posebnim veseljem so sprejele razmejitveno komisijo žene. Zato so bile letošnje proslave 8. marca širom vse Primorske velike, neposredne, množične manifestacije žena, mož in mladine za priključitev Trsta in Julijske krajine k Titovi Jugoslaviji.

Skozi štiri leta so praznovale Tolminke 8. marec sredi borbe, sredi vojnih grozot. Letos so pa praznovale ženski dan z veličastno manifestacijo za pripadnost naše zemlje ob Soči k tisti domovini, za katero so se v trpljenju in z žrtvami borile.

V sončno jutro 8. marca so se zgrinjale množice žena, mož in mladine v Tolmin. Nobile so nešteto slovenskih in jugoslovanskih zastav in transparentov. Prihajali so, da povedo, kaj hočejo, zakaj so se borili, trpeli in umirali. Svoje zahteve so postavljali točno in strogo po pravicah, ki nam pripadajo. Kjer so naše žrtve, tam so naše meje, so vzklikali. Potomeci puntarjev so trdih pesti in prav tako trdih sklepov. Ančka, invalid iz prve svetovne vojne, je rekla: »Eno nogo sem že izgubila, pa še to naj izgubim, če je treba, da bo tu Jugoslavija. Mar ni kri naših najboljših sinov izbrisala vseh krivičnih mej! Hočemo nedeljivo Primorsko! Hočemo Julijsko krajino v sklopu Jugoslavije!« Po manifestaciji v Tolminu se je sprevod razvil mimo kasarne do Soče, do črte. Zastave so vihrale v pomladnem vetru. Med petjem in vzklikanjem je sprevod korakal naprej mimo straž, na zemljo naših pradedov.

»Na svoji zemlji hočemo biti svoji gospodarji,« so povedali Tolminci.

Zavezniški vojaki niso pustili množice naprej v vas Volče. Civilna policija je pridrla z avtomobilom in gonila ljudi preko črte.

Nato se je množica žena, mož in mladine vrnila na svoje domove.

Za Tolminom tudi ni zaostajala Idrija, tista Idrija, ki je dala iz svojih rudnikov toliko borcev za našo svobodo; tista Idrija, ki je stala vedno trdno in odločno na svojih

Zavedajmo se, da so žene izpolnile vse naloge, ki so stale pred njimi, kakor tudi zadnjo pomoč preganjanim antifašistom in stavkajočim delavcem, in da bomo prav tako izpolnile naloge, ki stojijo pred nami v zvezi z obnovo gospodarstva in izgradnje naše oblasti.

Plenarna seja Glavnega odbora AFŽ v Beogradu pomeni mejnik v delu AFŽ organizacije v Jugoslaviji, toliko bolj pa mora pomeniti tudi mejnik za naše delo, zakaj kolikor bolj bo reševala naša organizacija vse naloge, ki stojijo pred nami, toliko več bomo prispevale k čim prejšnji in dokončni priključitvi naše svete zemlje k Jugoslaviji.

nacionalnih zahtevah. Tudi tukaj je množica proslavila 8. marec z mogočno manifestacijo žena in vsega delovnega ljudstva za priključitev k Jugoslaviji.

Iz Vipavske doline so se iz vseh vasi, iz Slapa, Brenice, iz Lokavca in iz Sempasa odzvale žene, ki so prišle v skupinah in spet druge na vozovih. Prišle so z zastavami, svečanih obrazov, zakaj vest o prihodu medzavezniške komisije je na mah preplavila vso Primorsko. Vzdostila se je mladina, vzdostile so se starke, zakaj komisija bo morala ravnati samo po dejstvih in vsa dejstva govorijo za nas, za naše zahteve, za naše s krvjo zaznamovane meje.

Isti dan so se bile tudi proslave v Postojni, Ilirski Bistrici in Kozini-Herpeljah, bile so proslave po vseh naših vaseh v Št. Petru na Krasu, Senožečah in Materijah in v Knežaku. Zavest ženskega praznika, zavest praznika 8. marca, kot praznika naprednih ljudskih množic, ni še nikoli tako široko zajela žena, ni še nikoli izvršila tako mogočne mobilizacije sil naših žena s ciljem, podpreti željo ljudskih množic cone A, podpreti zahtevo po pravičnih jugoslovanskih mejah.

Obenem smo se prav s to proslavo vključevale v prvomajski tekmovalni načrt. Pred nami stoje naloge gospodarske obnove, stoje naloge sodelovanja z ljudsko oblastjo, stoje naloge pomagati razvoju kulturno-prosvetnega dela po naših vaseh.

Zato so bile prav na ta dan na vseh krajih delovne konference žena, kjer so se zavezale, da bodo posamezno kakor tudi celotna organizacija naredile vse, da bomo izpolnili prvomajski tekmovalni načrt.

V zvezi z organizacijskimi nalogami, ki jih je postavila ajdovska delovna konferenca žena, so si Vipavke zadale za nalogo tudi to, da se bodo povsod drugod povezale z množičnimi organizacijami. Zadale so si glavno nalogo složnega in načrtnega dela. Žene iz Črnic so ob tej priliki obiskale vojno bolnišnico v Idriji, kjer se je izpričalo, kako ceni in ljubi naš narod svojo armado, ki je izšla iz ljudstva in ki dela in ki bo tudi vedno delala v prid ljudstva.

Po drugih vaseh so naše žene zbirale že za 8. marec živež in denar za preganjane antifašiste iz zone A.

Tako se je prav na letošnji 8. marec dokazala neizpodbitna resnica, da je Primorska nedeljiva in da je vsa Julijska krajina samo sestavni del Titove Jugoslavije.

Ilirska Bistrica tekmuje

Na proslavi 8. marca so žene iz Ilirske Bistrice sklenile, da bodo v okviru prvomajskega tekmovanja nudile pomoč v delu sosednji požgani vasi Kilovče. V nedeljo 10. marca zjutraj sta se napotili dve četi bistriških žena v Kilovče. Četi sta bili »oboroženi« z motikami in krampi. Vso pot je spremljala žene udarna partizanska pesem. Z veliko vnetostjo so se oprijele žene nenavadnega dela. Čistile so ruševine in tako pripravile pot za obnovo požganih domov. Trudne od naporenega dela so se vračale zvečer na svoje domovine, vendar s prijetno zavestjo, da so pomagale Kilovčanom, ki so v polni meri okusili fašistični bes.

Kilovče so bile prijazna vasica s približno 40 hišami. Večina kmetij je lahko redila 5 do 6 goved. Kilovčani so bili med prvimi, ki so na Primorskem od tega, kar so pridelali, dajali partizanom. Pa ne samo to! Spomladi leta 1942 je šel med prvimi primorskimi partizani v hribe tudi Županov iz Kilovč. Takrat so šteje Kilovče med najbolj zavedne vasi.

5. junija 1942. — na dan Rešnjega telesa — so okrog Kilovč zapele strojnice. Zločinski fašisti so prihrumeli v vas, polivali hiše z bencinom in jih požigali. Med prasketanjem ognja so fašistični zločinci lovili domačine, ki so s silnim gnevom v srcu gledali svoje goreče strehe.

Ista usoda kot Kilovče je zadela ta dan še 6 drugih vasi, in sicer: Spodnje in Zgornje Bitnje, Ratečevo brdo, Postenje, Mereče in Malence. Edino v Postenju je ostalo nekaj hiš, vse druge vasi so požgali do tal. Kilovčanom so se morali pridružiti še prebivalci ostalih vasi, ki so bile ta dan požgane. Dolga je bila vrsta ljudi, ki so šli ta dan v internacijo. Sleherni se je še enkrat ozrl po svoji goreči domačiji in prisegel sam sebi in fašistom maščevanje.

Vse je šlo iz teh vasi od dojenčkov do sivolasih sključenih starčkov. Kovačeva mama, kateri so ta dan ubili moža, sin pa ji je padel v partizanih, je šla na to pot s štirimi otročiji. In ni bila edina, ki je doživljala tako težko gorje. Nekaterim se je posrečilo, da so

pobegnili k partizanom, s katerimi so imeli že prej zveze. 35 oseb iz požganih domov pa je bilo ta dan na zverinski način ubitih. 3 so »za svarilo« obesili v Ilirski Bistrici.

Šele ob razpadu Italije so se Kilovčani vračali v svoje bivše domove. Ker so bili brez strehe, so se zasilno naselili v Joškovi grofiji ob Timavi, kar je bilo mlajših pa je odšlo v partizane. Kljub revščini so Kilovčani še vedno pomagali partizanom. Bratsko so delili z njimi tisto, kar so imeli. In če danes vprašate aktiviste, od kod so doma, ti bo marsikatera odgovorila: »Iz Kilovč.«

Precej kilovških mater je po osvoboditvi

zaman čakalo na svoje sinove. Med drugimi so padli: 1 Ivancov, 2 Jeranova, 1 Kovačev in dva Županova.

Kilovčani in sosednji vaščani so toliko trpeli od fašistov zato, ker so se že leta 1941 borili za uničenje fašizma. Danes, ko se je Primorska 4 leta borila proti fašizmu skupno vsem narodi Jugoslavije in skupno z našimi zavezniki, ko je nešteto primorskih vasi občutilo isto žalostno usodo kot Kilovče, danes nam hočejo isti fašisti, ki so nam prej pogladi naše domove in ubijali naše ljudi, kratiti naše pravice! Zato so se naše žene ravno danes, v teh velikih dogodkih odločile, da po svojih močeh pomagajo tistim, ki so trpeli po fašističnem terorjem, prav tako pa tudi tistim, ki danes trpe radi teh izmečkov človeštva.



Pri graditvi novega mostu v Klancu so pomagale tudi žene.

Proč s krivicami!

Kaj nam režete meje v naše živo telo, kaj nam postavljate krivične meje po naši Primorski — mar nismo že dovolj trpeli, mar ni bilo že dovolj žrtve? Za to, kar je pravično, za to, kar ves svet ve, da je naše — spontano in enodušno je valovil ta krik množice ljudi, ki se je zbrala k demonstrativnemu

zborovanju na Kozini ob priliki pogreba žrtve v Trstu. Globoko v srcih stoletja tlačanih ljudi je ta zavest silna in neuklonljiva, ki je ponovno izbruhnila ob priliki novega zločina v Škedenju. Jasno je stala zavest v zbrani množici ljudi na Kozini — pogreb žrtve krvavega zločina je danes v Trstu — hočemo li

Bil je govor, enominuten molk, žalostni kriki. Zbrana ljudska množica se je razvila v sprevod s preko 60 zastavami, transparenti in vzkliki po cesti proti demarkacijski črti: Hočemo v Trst na pogreb žrtve! Ni je bilo sila, ki bi mogla ukloniti voljo ali preprečiti voljo ljudstva, ki je hotelo storiti svojo dolžnost — Demarkacijska črta — Žene. — Angleški vojaki stoje mrko in ne dovolijo preko. Poleg njih stoji »čerino«. Kot na juriš so se ljudje zagnali vanj in ga odstranili s pljunki in gnusom, kaj še delajo ti zločinci tukaj. Bile so žene in vsi ljudje, ki jim je demarkacijska črta tukaj nerazumljiva. Zakaj nas pustijo vsaj v Bazovico? — Žene. — V Bazovici so nekoč štiri matere žrtvovali svoje sinove in mi še danes bojujemo isto bitko. Prišel je kamion policije iz Trsta in z njim neki major, ki je moral odstraniti stražo. Težnja ljudi po svoji dolžnosti in pravici je močnejša preko vsega. — Bazovica je bil spet primer. — Žrtve — da nobena žrtve ne bo zastoj.

Ko so se ljudje množice vračale, so se na črti angleški vojaki in »čerini« poskrili.



Žene so praznovali 8. marec v Grgarju. — Povorka žena in najstarejša mamica, ki je prišla nekaj ur peš na manifestacijo.